

Adroddiad i'r: Cabinet

Dyddiad y Cyfarfod: 25 Hydref 2016

Aelod / Swyddog Arweiniol: Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill / Richard Weigh, Prif Swyddog Cyllid

Awdur yr Adroddiad: Steve Gadd, Prif Gyfrifydd

Teitl: Adroddiad Cyllid

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion am gyllid refeniw'r cyngor ac arbedion fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2016/17. Hefyd mae'r adroddiad yn darparu crynodeb sy'n rhoi diweddariad ar y Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi diweddariad ynglŷn â sefyllfa ariannol bresennol y cyngor a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer 2016/17.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod yr Aelodau yn nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2016/17 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer y gyllideb.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae'r adroddiad yn crynhoi cyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2016/17 yn **Atodiad 1**. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £185.062 miliwn (£184.756 miliwn yn 15/16). Rhagwelir y bydd tanwariant o £0.545 miliwn ar wasanaethau a chyllidebau corfforaethol (£0.351 miliwn o danwariant ar ddiwedd Awst). Mae'r naratif o gylch y risgiau presennol a'r rhagbydiaethau yn ymwneud â'r asesiad hwn y cael eu hamlinellu yn Adran 6.

Cytunwyd ar arbedion o £5.2 miliwn fel rhan o'r gyllideb ac mae crynodeb o'r arbedion yn **Atodiad 2**. Cafodd asesiad llawn ei wneud ar gyfer adroddiad y mis diwethaf ac mae'r mesurau lliniaru a argymhellir bellach wedi cael eu gweithredu. Dengys yr asesiad hwn bod 60% o arbedion eisoes wedi eu cyflawni, gyda 10% arall o arbedion yn gwneud cynnydd da, gan wneud cyfanswm o 70% yn debygol o gael ei gyflawni. Mae hyn yn gadael 25% o arbedion sy'n cael eu dosbarthu fel rhai wedi eu gohirio (sy'n golygu fod disgwyliad o hyd y gall, ac y bydd yr arbedion hyn yn cael eu cyflawni yn 2017/18) a dim ond 5% o arbedion na all gael eu cyflawni o fewn yr amser hwn. Bydd y sefyllfa'n cael ei fonitro'n barhaus ac yn cael ei adrodd i'r Cabinet yn fisol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae naratifau gwasanaethau pwysig yn cael eu dangos yn y paragraffau canlynol.

Mae **Cwsmeriaid, Cyfathrebu a Marchnata** ar hyn o bryd wedi eu nodi i orwario o £88k (£55k y mis diwethaf). Mae'r pwysau o ganlyniad i gostau diswyddo a chostau wrth gefn uwch nag y disgwyliwyd yn bennaf. Mae'r symudiad ers y mis diwethaf yn ymwneud â gwariant yn ymwneud â phrosiect sy'n anelu at wella prosesau o fewn y ffrwd waith swyddfa arian. Nod y prosiect yw gwella effeithlonrwydd gweithredol yr ardal waith, yn ogystal â rhoi sicrwydd i'r Cyngor ynghylch cadernid y prosesau a systemau sydd ar waith ar gyfer ymdrin ag incwm.

Mae **Addysg a Gwasanaeth Plant** nawr yn adrodd gorwariant o £16k. Mae'r gorwariant yn ymwneud â chostau cyfreithiol a thribiwnlys sy'n parhau. Mae'r gwasanaeth ar hyn o bryd yn cynnal adolygiad o'r strwythurau a allai ryddhau arbedion o fewn y flwyddyn. Hefyd mae'r gwasanaeth yn cynnwys nifer o gyllidebau sy'n cael eu harwain gan y gofyn, ac sydd felly yn anwadal, fel lleoliadau plant. Mae cronfeydd wrth gefn wedi eu rhoi mewn grym i helpu i reoli gwahaniaethau blynyddol, ond maent yn parhau yn feysydd o risg yn 16/17 a thu hwnt. Y mis diwethaf rhagwelwyd bod angen cyfraniad o £172k o'r Gronfa Wrth Gefn Lleoliadau i wneud iawn am orwariant ar y gyllideb lleoliadau. Mae'r rhagamcan presennol wedi cynyddu £336k i £508k yn bennaf oherwydd y rhesymau canlynol:

- Un lleoliad preswyl newydd cost uchel a saith o leoliadau maethu annibynnol newydd, sy'n gyfanswm o £183k o gostau ychwanegol.
- Mae yna hefyd gostau uwch mewn mabwysiadu sy'n ymwneud â lleoliad allanol a hefyd cynnydd mewn costau sy'n ymwneud â maethu mewn tŷ.

Roedd y Gronfa Wrth Gefn Lleoliad ar ddechrau'r flwyddyn yn £591k, felly byddai'r costau ychwanegol a amlygwyd uchod yn gweld gostyngiad sylweddol yng ngallu'r gwasanaeth i ymdopi â chynnydd yn nifer y lleoliadau a chostau yn y dyfodol. Mae'r sefyllfa'n cael ei monitro'n ofalus a bydd angen ei hystyried fel rhan o'r strategaeth gyllidebol barhaus a Chynllun Ariannol Tymor Canolog.

Gwella Busnes a Moderneiddio bellach wedi'i ragamcan o fod yn danwariant o £41k (sefyllfa'r mis diwethaf nid yn ennill na cholli). Mae'r tanwariant oherwydd y cyflawniad cynnar o arbedion effeithlonrwydd ar gyfer 2017/18. Y

gobaith yw y bydd y tanwariant yn gallu cael ei ddwyn ymlaen i helpu i ymestyn rôl y Cydlynnydd Herio Gwasanaethau am 12 mis arall.

Mae **Cyllid** yn bwriadu tanwario o £31k (£20k wedi ei danwario fis diwethaf) o ganlyniad i swyddi gwag. Mae'r swyddi gwag ar hyn o bryd yn cael eu hadolygu er mwyn helpu i gyflawni'r arbedion sydd eu hangen ar gyfer 2017/18, wrth sicrhau y gall y gwasanaeth barhau i weithredu'n effeithiol yn ystod y cyfnod economaidd anodd hwn i'r cyngor.

Gwasanaethau Priffyrdd a'r Amgylchedd - Er bod gorwariant o £300k yn cael ei gofnodi ar gyfer y gwasanaeth hwn (yr un fath â'r mis diwethaf), mae hwn yn dal yn ffigwr dangosol ar hyn o bryd. Mae'r rhesymau dros y gorwariant yn driphlyg:

- Trafnidiaeth Ysgol – mae'r polisi newydd oedd yn weithredol o Fedi 2015, a fwriadwyd i ddatrys y pwysau parhaus ar y gyllideb yn y maes hwn, wedi bod yn destun nifer o apeliadau ynglŷn â gweithredu'r polisi. Bydd datrys y materion yn golygu cynnydd parhaus mewn costau Trafnidiaeth Ysgol yn ogystal â chostau cyfreithiol penodol sy'n digwydd unwaith.
- Mae costau ychwanegol hefyd o ganlyniad i fethiant cwmni bws lleol yn ddiweddar. Mae cynlluniau mewn grym yn ymwneud â llwybrau trafndiaeth gyhoeddus ac ysgolion ond bydd costau ychwanegol ynghlwm wrth hyn.
- Mae'r gwasanaeth hefyd yn wynebu pwysau yn ymwneud â chytundeb Asiantaeth Cefnfyrrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru - mae'r gwasanaeth wedi lleihau costau er mwyn cyfyngu ar effaith y gostyngiadau mewn incwm ffi sydd eisoes yn hysbys, ond mae'r risg o ostyngiadau pellach mewn incwm a lefelau gwaith yn parhau.

Mae'r gwasanaeth yn nodi meysydd o danwariant posib o fewn y gwasanaeth i leddfu rhai o'r risgiau hyn, ond ar hyn o bryd mae'n annhebygol y bydd y gwasanaeth yn gallu adennill costau. Mae proses y gyllideb ar gyfer 17/18 yn ystyried peth o'r pwysau parhaus yn ymwneud â thrafnidiaeth.

Gwasanaethau Cymunedol – pwysau chwyddiannol fel gweithredu'r Cyflog Byw Cenedlaethol statudol fydd yn arwain at gynnydd mewn ffioedd cartrefi gofal. Er gobeithir y gellir cynnwys y pwysau yn 16/17 o fewn y cyllidebau presennol a thrwy'r defnydd o gronfeydd wrth gefn, bydd y cynnydd blynyddol yn y Cyflog Byw Cenedlaethol yn achosi pwysau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Defnyddiodd Gwasanaethau Cymunedol gronfeydd o £0.386 miliwn yn 2015/16 mewn ymateb i bwysau o'r fath ac ar hyn o bryd rhagwelir y bydd rhaid i'r gwasanaeth ddefnyddio tua £2.2 miliwn o gronfeydd yn 2016/17. Mae'r pwysau hyn yn cael eu hystyried fel rhan o broses cyllideb 2017/18 a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

Corfforaethol - Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) yn cynnwys targed arbedion o £1 miliwn ar gyfer 2017/18. Fel y nodwyd mewn adroddiadau blaenorol, roedd yn debygol y bydd rhai o'r arbedion hyn yn cael eu nodi a'u cyflawni yn ystod 2016/17. Mae dadansoddiad llawn bellach wedi'i wneud a thanwariant cyffredinol o £0.877 miliwn wedi cael ei nodi. Yn benodol, mae goblygiadau llawn cyfanbrynu'r PFI erbyn hyn wedi eu

dadansoddi ac mae arbediad pellach o £0.986 miliwn wedi cael ei nodi. Mae'r arbediad yn cael ei wrthbwysu yn 2016/17 gan bwysau gwasanaeth sy'n cael eu hariannu o gyllidebau corfforaethol fel yr argymhellwyd ac a gymeradwywyd yn Adroddiad y Cabinet ym mis Medi. Ar hyn o bryd, y gobaith yw y gellir rhoi'r tanwariant hwn yn y Gronfa Wrth Gefn Lliniaru Cyllideb er mwyn helpu i lyfnhau lefelau'r arbedion gofynnol o 2018/19 ymlaen. Fodd bynnag, oherwydd y pwysau sydd wedi eu nodi yng ngwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Phlant, bydd penderfyniad terfynol i argymell yr opsiwn hwn yn cael ei ohirio tan i'r sefyllfa alldro gyffredinol ddod yn gliriach ac yn fwy penodol.

Ysgolion – Er bod ysgolion wedi derbyn amddiffyniad o 1.85% (£1.173 miliwn), maent hefyd wedi gorfod canfod arbedion effeithlonrwydd i ariannu pwysau chwyddiannol o tua £2.5 miliwn. Fel yr adroddwyd fis diwethaf, roedd yn debygol y byddai'r gostyngiad ym malans Ysgolion a welwyd yn ystod 2015/16 yn parhau yn 2016/17. Mae'r rhagamcan ar gyfer balansau ysgolion ddiwedd fis Medi yn ddiffyg net o £0.657 miliwn, sy'n ostyngiad o £2.219 miliwn ar y balansau a drosglwyddwyd o 2015/16 (£1.562 miliwn). Mae ysgolion ar hyn o bryd yn gweithio'n agos gyda chydweithwyr Cyllid Addysg ar gynlluniau ariannol manwl ar gyfer y flwyddyn academaidd newydd a thros y ddwy flynedd ganlynol i ddarparu cyllidebau cytbwys tymor hir. Bydd manylion pellach ar y cynnydd o ran y broses hon yn cael eu hadrodd yn fisol i'r Cabinet drwy'r Adroddiad Ariannol. Mae nifer o grwpiau Tasg a Gorffen yn cael eu sefydlu ar hyn o bryd mewn ymgynghoriad â chyfranogiad y Fforwm Cyllideb Ysgolion i drafod materion yn ymwneud â Balansau Ysgol a'r Fformiwlâ Ysgolion.

Y Cyfrif Refeniw Tai Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn tybio y bydd cynnydd mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £257k o'i gymharu â chynnydd yn y gyllideb o £257k. Rhagamcenir y bydd balansau'r Cyfrif Refeniw Tai yn £2.861 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r gyllideb Cyfalaf o £11.8 miliwn yn cael ei rannu rhwng gwelliannau sydd wedi eu cynllunio i stoc tai sy'n bodoli (£8 miliwn) a datblygiadau tai newydd (£3.8 miliwn).

Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Awst, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £188.4 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 4.97%. Roedd balansau buddsoddi yn £1.9 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 0.37%.

Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor yn **Atodiad 3**. Mae'r cynllun cyfalaf cyffredinol a gymeradwywyd yn £37.9 miliwn ac mae'r gwariant hyd yma yn £11.4 miliwn. Hefyd yn Atodiad 3 mae'r gwariant arfaethedig o £31 miliwn ar y **Cynllun Corfforaethol**. Mae **Atodiad 4** yn cynnwys diweddariad ynglŷn â'r prif brosiectau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf.

Ar ddechrau 2016/17 roedd cronfeydd wrth gefn arian parod y **Cynllun Corfforaethol** yn £2.050 miliwn. Roedd hyn ar ôl ystyried cyllid oedd wedi ei ymrwymo ac eisoes wedi ei drosglwyddo o'r cynllun cyfalaf i ariannu gwariant o £7 miliwn yn 2016/17. Gan ganiatáu ar gyfer ariannu a gwariant sydd wedi eu rhagamcan yn ystod y flwyddyn, amcangyfrifir y bydd balans y Cynllun Corfforaethol ar ddiwedd y flwyddyn yn £4.7 miliwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd ar y penderfyniad?

Mae Aseiad o Effaith ar Gydraddoldeb wedi ei gwblhau ar gyfer yr holl gynigion perthnasol sy'n cael eu cynnwys yng Nghyllideb 2016/17.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Archwilio ac eraill?

Yn ogystal ag adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, mae proses y gyllideb wedi cael ei hystyried gan y Tîm Gweithredol Corfforaethol, Uwch Dîm Arweinyddiaeth, cyfarfodydd briffio'r Cabinet a briffio'r Cyngor. Adolygwyd cynigion penodol gan y pwyllgorau archwilio. Cafodd gweithdai cyllideb rheolaidd eu cynnal gydag aelodau etholedig i archwilio cyllidebau gwasanaeth ac ystyried cynigion y gyllideb. Mae'r cyngor wedi ymgynghori â'i bartneriaid drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y cyd. Fe ddiweddarwyd pob aelod staff ynghylch y broses gosod y gyllideb, ac fe ymgynghorwyd yn llawn â staff a fydd yn cael eu heffeithio, neu fe fydd ymgynghori'n digwydd â nhw, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau Adnoddau Dynol y Cyngor. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n parhau i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw arian dros ben o fewn y flwyddyn yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig, yn arbennig o ystyried graddfa'r gostyngiadau y mae'n ofynnol eu gwneud yn y gyllideb yn ystod y ddwy neu dair blynedd nesaf.

Mae pwysau penodol yn amlwg yng nghyllidebau gofal cymdeithasol (yn Oedolion a Phlant) ond byddant yn cael eu dal yn y flwyddyn bresennol ac yn cael eu hystyried fel rhan o broses y gyllideb ar gyfer 2017/18. Mae rhagolygon yn dangos y bydd balansau ysgolion yn parhau i ostwng a bydd y sefyllfa'n cael ei hadolygu'n fanwl.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'n parhau i fod yn gyfnod ariannol heriol a byddai methu a chyflawni'r strategaeth y cytunwyd arni gogyfer â'r gyllideb yn rhoi mwy o bwysau ar wasanaethau yn y flwyddyn ariannol gyfredol ac yn y dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol yn helpu i sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

11. Pŵer i wneud Penderfyniad

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151, Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.